

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Woord en wetsteen: beschouwingen over schrijven op het snijvlak van kunst en wetenschap

Rasker, M.N.A.

Citation

Rasker, M. N. A. (2022, October 18). *Woord en wetsteen: beschouwingen over schrijven op het snijvlak van kunst en wetenschap*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3484291>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3484291>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

18.

Hoe verder

Als dan de wereld stilvalt.

Als de hemel boven het noordelijk halfrond van planeet Aarde als bij wonder opklaart; de vogels in de stad voor het eerst sinds mensenheugenis, *mijn* mensenheugenis, in de vroege ochtend van zich laten horen als enig werkelijk tijdkompas; als wat wij als zekerheden beschouwden buigt als een riet in de storm; wanneer de woorden “triage” en “selectie”—zelfs *oracular assurance*—buiten dit verhaal om sinistere actualiteit geworden zijn, dient het moment zich aan zich te bezinnen op de vraag *Hoe nu verder*—een ijzingwekkende spiegeling van de voorlaatste zin die ik kortgeleden schreef.

Toen was het februari 2020.

— *Kraft zum Tragen.*

De acteurs van Internationaal Theater Amsterdam lezen honderd dagen lang de verhalen uit de *Decamerone* van Giovanni Boccaccio. Mijn boekhandelaar vertelt dat *De Pest* van Albert Camus niet is aan te slepen. Hij drukt me een andere roman op het hart, *Het meten van de wereld* van Daniel Kehlmann.

Want—? vraag ik.

Goed, zegt hij.

Hij legt het boek in een bruine papieren zak op het tafeltje in de openstaande winkeldeur. Ik mag het pakken nadat hij een stap achteruit heeft gezet.

‘Een heuvel waarvan je niet wist hoe hoog hij was, vormt een belediging voor het verstand,’ stelt ontdekkingsreiziger Alexander von Humboldt op pagina 37 opgewekt vast. ‘Als een mens niet constant zijn positie bepaalde, kon hij zich niet voortbewegen.’

Wat je niet kunt zien aankomen is exact het punt waarop je je bevindt. Op zee is dat: de golven. Al het andere is bekend, mits je het juiste instrumentarium hebt om de tekenen te lezen: de temperatuur (thermometer), de wind (anemometer), de stroming (chronometer?). De getijden.

Maar zelfs al meet je je een ongeluk, dan is nog niet gezegd dat je de “tekenen” kunt “lezen”. Meten is geen garantie dat de interpretatie zich op een verstandige manier verhoudt tot de fenomenen.

“Patiënt nul” is tot op heden zoek.

One does not know how it happened until it is well over beginning happening—

Men bereidt zich voor op de strijd met de middelen en de tactieken van de vorige, schrijft Gertrude Stein tussen twee oorlogen in, ‘because war is a thing that decides how it is to be when it is to be done.’ ⁵⁸

Een jaar geleden, toen mij haar opstel voor het eerst onder ogen kwam, vond ik de beeldspraak nogal zwaarwichtig voor een verhandeling over het principe van “het begin” in een literaire tekst.

Nu weet ik het niet meer.

Nu vliegen de oorlogsmetaforen je om de oren.

Nu is het begin van de rampspoed ‘al gebeurd lang nadat het is begonnen te gebeuren.’

Nu zie je de golven niet aankomen, en spoelt de zeegang je van achterop omver.

⁵⁸ | Gertrude Stein, *Composition as Explanation* (1926).

